

VERENIGING NEDERLANDSE SIGARETTEN- & KERFTABAKFABRIKANTEN

Reactie van de Vereniging Nederlandse Sigaretten- & Kerftabakfabrikanten

op de internetconsultatie over het wetsvoorstel Beperken verkooppunten tabaksproducten en aanverwante producten

Den Haag, 21 december 2024

Het bij wet verbieden van verkoop van artikelen die daarvoor altijd legaal was, is een zeer drastische maatregel die neerkomt op onteigening. De economische gevolgen voor ondernemers en hun gezinnen die hierdoor worden getroffen zijn heel groot, en in bepaalde gevallen funest in de zin dat hen hun bestaansrecht wordt ontnomen, vooral in regio's en kleine kernen. Toch kan zo'n maatregel gerechtvaardigd zijn als daar duidelijke baten (ook maatschappelijke baten zoals verbetering van de volksgezondheid) tegenover staan. De maatregel moet bewezen effectief zijn voor het gestelde doel, en een overheid die het op zich neemt zo'n maatregel te nemen heeft de plicht dit deugdelijk te motiveren.

In de onderhavige concept wet is dit niet geval. Alle aangehaalde onderzoeksrapporten ten spijt is het bewijs dat het verminderen van het aantal verkooppunten bijdraagt aan tabaksontmoediging op zijn best flinterdun. De onderzoeken wijzen algemeen op het verschijnsel dat in wijken waar veel rokers wonen vaak ook meer tabaksverkooppunten gevonden kunnen worden. "Een wetenschappelijke overzichtsstudie laat zien dat in verschillende landen is gebleken dat de dichtheid van tabaksverkooppunten een positief lineair verband heeft met het aantal rokende adolescenten." zegt de Memorie van Toelichting hierover op pagina 2. Dat hoeft niet te verbazen: een goede ondernemer vestigt zich daar waar zijn klanten zich bevinden. Het aanbod volgt de vraag. In de MvT bij de wet wordt dit nu omgedraaid: "Een vermindering van het aantal verkooppunten vermindert de blootstelling aan tabaksproducten en aanverwante producten en draagt bij aan de norm dat roken niet normaal is. Dat helpt de kans verminderen dat jongeren beginnen met roken." De overheid hanteert hierbij dus het principe: minder aanbod leidt tot minder vraag. Volgens elk economisch handboek is dit echter precies andersom: minder vraag leidt tot minder aanbod.

De stelling dat als er minder verkooppunten zijn, ook minder mensen gaan of blijven roken gaat niet op. Als voorbeeld mag hier genoemd worden het smaakjesverbod op vapes. Als minder aanbod zou leiden tot minder vraag, zou het verbod op smaakjes moeten leiden tot minder rokers van vape producten. Dit is niet het geval. Het afgelopen jaar zagen we dat het verbod op smaakjes juist gepaard ging met een fikse toename in de consumptie van vapes, speciaal onder jongeren. In de Stand van Zaken brief Douane d.d. 24 juni 2024 wordt het volgende vermeld: "De handel in illegale tabaksproducten en alcoholhoudende en alcoholvrije dranken is nog altijd een groeimarkt. "

Wanneer het aantal verkooppunten drastisch wordt verminderd zal de Nederlandse roker geforceerd op zoek gaan naar een ander verkooppunt. De aanname dat dit een regulier verkooppunt in Nederland zal zijn is, gezien de bovenstaande ervaringen, vrij klein. Het is waarschijnlijk dat door de beperking van het aantal verkooppunten de verkoop van tabak verder de informele en illegale circuits in wordt gedreven of richting onze buurlanden. We zien dat nu ook al gebeuren: In het afgelopen jaar is, ondanks een afname van het aantal verkooppunten en een verhoging van de accijns, het aantal rokers niet verminderd (CBS). Tegelijkertijd zien we een toename van de grensverkopen en illegale handel. In het rapport Gedragseffecten Accijnsverhoging 2023, van juni 2024, geeft het RIVM aan dat naar schatting tussen de 35% en 39% van de in Nederland geconsumeerde tabaksproducten, afkomstig is uit het buitenland (blz 52 van het rapport en tabel 13). De effecten van de accijnsverhoging over 2024 zijn hierin nog niet meegenomen.

Het verbannen van tabak uit tankstations wordt voorts beargumenteerd met de stelling dat rokers en ex-rokers bij de aankoop van brandstof “worden geconfronteerd met de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten, wat kan leiden tot impulsaankopen of de verleiding om (weer) te roken.” (p.5) . Hier wordt voorbij gegaan aan het feit dat deze producten achter gesloten deuren worden bewaard en niet zichtbaar zijn voor de bezoekers van het tankstation.

Ten slotte heeft staatssecretaris Karremans recent nogal opvallend twijfel gezaaid over het werkelijke doel van de voorgenomen vermindering van het aantal verkooppunten. Tijdens het debat over het Nicotinee initiatief, gaf hij aan dat het hoofdmotief achter de beperking van het verkooppunten het toebrengen van schade aan de tabaksindustrie is. *“Wat kunnen wij nog meer doen om de tabaksindustrie aan te pakken? [...] Ons belangrijkste doel is inderdaad roken en nicotinegebruik terugdringen en snel een rookvrije generatie dichterbij brengen. Het terugdringen van roken, en dus onder andere **het terugdringen van verkooppunten, raakt de tabaksindustrie in het hart, want dat is hun grootste inkomstenbron**. Daarnaast zien we overigens wel dat ze steeds meer nicotineproducten aanbieden, waar ze steeds meer aan verdienen. Daar werken we ook aan met wetgeving, verboden en handhaving.”*

VSK en haar leden stellen daarom vast dat dit concept ten enenmale onvoldoende gemotiveerd is om de grote gevolgen die het zal hebben voor ondernemers te kunnen billijken. Er bestaat geen ondubbelzinnig empirisch bewijs dat een afname (spontaan of gedwongen) van het aantal tabaksverkooppunten in een wijk of buurtschap leidt tot een afname van het aantal rokers. Dus moet van deze maatregel worden afgezien.

Maar: Er doet zich in Nederland een unieke kans voor om deze vraag te onderzoeken. Per 1 juli jongstleden hebben alle supermarkten de tabaksverkoop beëindigd. Dat scheidt dé gelegenheid om te meten of de rookprevalentie, of de hoeveelheid gerookte tabak, in die wijken is gedaald: onder het algemene publiek of onder bepaalde bevolkingsdelen zoals jongeren. En het is naar de mening van VSK altijd een zaak van goed bestuur om getroffen maatregelen te evalueren.

∞#∞#∞